

Γ. Μπλόνας: ο ποιητής του βιωμένου κόσμου

ΕΙΝΑΙ ΙΚΑΝΟΣ ο άνθρωπος για μια ριζική επερώτηση; Με λίγα λόγια είναι ικανός ο άνθρωπος για λογοτεχνία; Αυτό το ερώτημα έθετε, πριν από χρόνια ο M. Blanchot και θα λέγαμε επίσης ότι είναι η απάντηση σε αυτό το ερώτημα που συνοδεύει το καινούργιο ποίημα του Γιώργου Μπλόνα: «Η Νύχτα». Ο Γ. Μπλόνας συμμεριζόμενος το ερώτημα που θέτει ο M. Blanchot, κατανοεί ταυτόχρονα ότι μια τέτοια ριζική επερώτηση αποτελεί, πάνω απ' όλα, μια επερώτηση πάνω στις απαρχές, πάνω σε αυτό που ιστάται μέσα στα πράγματα αλλά και παραμένει κρυμμένο από αυτά, δηλαδή τον ίδιο το βιωμένο κόσμο μας.

Ίσως μια τέτοια πρόθεση ηχεί παράδοξα, αλλά θα πρέπει να επισημάνουμε ότι ο ποιητής είναι ένας άνθρωπος με βαθιά φιλοσοφική παιδεία¹ ο ίδιος δηλώνει ότι είναι (ποιητής στο βαθμό που ενασχολείται με τη φιλοσοφία)¹ και πολύ περισσότερο είναι ένας ποιητής βαθιά επη-

ρεασμένος από τη φαινομενολογία του E. Husserl. Αυτό το γεγονός άλλωστε αποτελεί μια πολύ δύσκολη κι επίπονη πρωτοτυπία.

Στην προμετωπίδα του κειμένου διαβάζουμε: «τη νύχτα της 10ης Νοεμβρίου του 1619 ο νεαρός René Descartes έγχειρε να αποκοιμηθεί γεμάτος ενθουσιασμό γιατί ήταν βέβαιος πως είχε ανακαλύψει τις πηγές μιας υπέρτατης επιστήμης». Αυτή η αναφορά του ποιητή δεν είναι τυχαία αφού το υποκείμενο που εδώ ομιλεί θέλει να είναι η ίδια η υπερβατική υποκειμενικότητα μέσα από τις μεταμορφώσεις της και την πορεία προς την ταυτότητά της. Η λέξη νύχτα που αποτελεί τον τίτλο της συλλογής υποδηλώνει άλλωστε αυτό το γεγονός αφού η νύχτα — που μόνο οι παράφρονες την αγνοούν, όπως γράφει ο Novalis στους δικούς του ύμνους, γίνεται ο χρόνος που αυτή η υποκειμενικότητα θα θέσει τη δική της «παράφρονη» αξίωση.

«Συρνά του ύπνου η συντροφιά με ξα-

1. Σε συνέντευξη που έδωσε ο ποιητής στο τρίτο πρόγραμμα.

γρυπνούσε
 ώρα πολλή τα λόγια του πάσχισα να
 σηκώσω
 μέσα στις νύχτας την ακάματη τριβή:

 Συχνά του ύπνου η συντροφιά με βοη-
 θούσε,
 απ' όσα του ύπνου: θάνατος
 ό,τι επίμονα δικό να περισώσω» (§ 1)

Μέσα στο παραπάνω πλαίσιο γίνεται
 κατανοητή και η αξίωση της υποκειμενι-
 κότητας που μεταφράζεται, κυρίως, από
 τη σαφήνεια του ερωτήματος που θέτει:

«Ο κόσμος μένει άφαντος κι αν ξέρεις
 το σχέδιο που μπόρεσε τη συνοχή του

Πλησίασα και πάσχισα να δω το λόγο²
 που έσπρώχνε όλους αυτούς στην ο-
 χληρή ζωή τους» (§ 2)

Από την άλλη πλευρά, πρέπει να επι-
 σημειώσουμε ότι η νύχτα μετατρέπεται σε
 προϋπόθεση της ίδιας της «εποχής», α-
 ποτελεί το χρόνο που το υποκείμενο «ε-
 πιστρέφει στον εαυτό του»: «σιωπούσα κι
 ακουγότανε λαλίστατη η σιωπή μου»
 γράφει ο ποιητής υπονοώντας αυτή τη
 σιωπηλή καθαρότητα, αυτή την περίεργη
 (ιδιωτική γλώσσα) μέσα στην οποία
 πραγματοποιείται ο στοχασμός.

Όμως το σχέδιο του ποιητή, έτσι ό-
 πως το διαβάζουμε, μας οδηγεί πιο μα-
 κριά αφού ευθύς στη συνέχεια η υποκει-
 μενικότητα «μεταμορφώνεται» και δίνει
 το λόγο στην πρώτη υποκειμενικότητα

της ανθρώπινης ιστορίας, τον Οδυσσέα.
 Εδώ η υποκειμενικότητα, η καταγωγή, ο
 μύθος και η αφήγηση γίνονται ένα. Αυτό
 που πλέον πραγματοποιεί είναι μια πα-
 ράδοξη αρχαιολογία. Δεν πρέπει, όμως,
 να θεωρήσουμε ότι οδηγούμαστε σε μια
 μυθική καταγωγή ή κάτι παρόμοιο. Αντι-
 θέτως, η αφήγηση της υποκειμενικότη-
 τας κατευθύνεται στην περιγραφή του
 βιωμένου κόσμου και των παθών του α-
 φού αυτά είναι και το ιδιαίτερο χαρακτη-
 ριστικό του. Θα μπορούσαμε να περιγρά-
 ψουμε αυτό το σχέδιο ως «εμπειρία του
 ego cogito», ο κόσμος που μπορεί να πε-
 ριγραφεί μέσα από το cogito.

Το ευλόγο ερώτημα που προκύπτει εί-
 ναι γιατί αυτή η μεταμόρφωση του υπο-
 κειμένου σε Οδυσσέα; Γνωρίζουμε ότι ο
 πολυμήχανος και περιπλανώμενος Οδυσ-
 σέας αποτελεί την πρώτη υποκειμενικό-
 τητα που μέσα από την πάλη του με τις
 μυθικές δυνάμεις, μέσα από τον κίνδυνο,
 το δόλο και την πτώση βρίσκει την ταυ-
 τότητά του. Μια τέτοια περιπλάνηση α-
 ποτελεί, άλλωστε, την πρώτη εκδοχή της
 άλλης περιπλάνησης, αυτής του εγγελοι-
 νού πνεύματος. Όμως αυτή η αφήγηση
 των κινδύνων, του δόλου, μέσα στην
 ποίηση του Γ. Μπλάνα, χάνει την εμφα-
 τική της λειτουργία, μετατρέπεται θα λέ-
 γαμε σε μια φυσική ιστορία του βιωμένου
 κόσμου μας. Οι εικόνες αυτού του κόσμου
 γίνονται πλέον οι πιο οικείες και βαθιές.

«Η μέρα φάνηκε στο βάθος ν' αερίζει
 ένα γαλάζιο ουρανό,
 και καθώς βγήκα, φέρνοντας το βήμα

2. Η υπογράμμιση είναι δική μας.

μου γυμνό μες στις δροσιές,
τα περιβόλια ξύπνησαν,
τινάζοντας στο φως τα καρπερά λειριά
τους.

Γύριζα έτσι ολημερίς
ακούγοντας τον κόσμο να θροίξει ή-
χους απλούς κι αρώματα λεπτά
ώσπου κατά το δειλινό—
αύρα γλυκιά τα μάτια μου έβλινε α-
παλάν) (§ 6)

Η «μεταμόρφωση» τώρα του υποκει-
μένου γίνεται προφανής μέσα στην αλλα-
γή του ίδιου του χρόνου της αφήγησης.
«Κάποτε, κάπου, όμως σε χρόνο καιρίο,
σάμπως τα λόγια να 'χουν τον καιρό
τους» (§ 3). Ο χρόνος της αφήγησης γί-
νεται «ομιχλώδης», «σκοτεινός». Η βε-
βαιότητα του υποκειμένου χάνεται μέσα
στην κοπιαστική προσπάθεια να περιγρά-
ψει αυτό που η μνήμη αλλά και η εμπει-
ρία κρατούν μέσα από ίχνη. Όμως η χα-
μένη βεβαιότητα του υποκειμένου δίνει
τη θέση της σε μια πιο αυστηρή, πιο δε-
σμευτική βεβαιότητα, την οντολογική βε-
βαιότητα του βιωμένου κόσμου μας. Μο-
λονότι η εμπειρία μου είναι ελλιπής, μπο-
ρώ με μια μεγάλη βεβαιότητα να υπο-
στηρίξω ότι όντως αυτά που δεν γνωρίζω
και ούτε πρόκειται ποτέ να γνωρίσω, υ-
πήρξαν όπως και θα υπάρξουν έστω ως
παραλλαγές της ίδιας της κατάστασης
μου και της οντολογικής δομής του κό-
σμου.

«Κάπου χιονίζει, κάπου βρέχει,
κάπου το δένδρο διψά.

Κάπου το αμπέλι λουφάζει στη γη και
κοιμάται
σαν φίδι, και κάπου το φίδι σαλεύει
σαν ρίζα γλωρή.

Κάπου το πέλαγο δράμει και τρίζουν
φρικτά
τα νησιά.

Κάπου τον άνεμο μάχονται χέρσα
βουνά.

Κάπου θα 'σαι κι εσύ, μες αυτή την
αναίτια πλάνη
του νερού και της γης» (§ 8)

Άλλωστε αυτή η σχέση ανάμεσα στην
ελλιπή εμπειρία και στην πιο μεγάλη βε-
βαιότητα περιυλίζει τα πάντα: τα συναι-
σθήματα, η φυγή και η εγκατάλειψη πε-
ριγράφονται μέσα από αυτή τη σχέση.

«Κάποτε θα 'φευγες και θα 'μουν
εγώ που θα σου το ζητούσα.

Ξέρεις, καθέννας έμαθε
κάποτε, κάπου, μια φορά,³
ένα μονάχα τρόπο να 'ναι
τ' άλλα: κουβέντες άχρηστες,
μια θλιβερή περιφορά
σε δειλινά που αρνήθηκαν
κάποτε, κάπου, μια φορά,
να μας συντρίψουν» (§ 9)

Πάντως, όσο μακριά και να μας οδη-
γήσει η ανάγνωση, το ίδιο πλαίσιο μπο-
ρούμε πάλι να συναντήσουμε. Δεν θα ή-
ταν υπερβολή να λέγαμε ότι η νύχτα α-
ποτελεί την άθοδο προς το ίδιο το προ-
κατηγορικό και μαζί με αυτό στη σιωπή,
το θάνατο και την απουσία.

3. Η υπογράμμιση είναι δική μας.

«αν όλα σπεύδουν κατεκεί που... σπεύδουν

η γνώση πρέπει να μετρά με σχήματα
αδιάβλητα

απ' της νυχτός όποια τυχαία παραφο-
ρά» (§ 13)

Τελειώνοντας, πρέπει να παρατηρή-
σουμε ότι είναι αναπόφευκτο μια ανάγνω-
ση να αποτελεί μια προοπτική μέσα σε
πολλές άλλες που κι αυτές θα αναζητού-
σαν την προφάνεια και την αλήθειά τους.
Όμως ο βιωμένος κόσμος και τα πάθη
του, θα λέγαμε, αποτελεί το ρίζωμα από
το οποίο εκπηγάει κάθε ανάγνωση και
κάθε ερμηνεία.

Στο τέλος της αφήγησης η κούραση
οδηγεί τον ήρωά μας:

«Ας μένει πια η δύσκαρπη σπορά των
αποστάσεων

είπα και κάθισα στην άμμο» (§ 15)

Η ανάπαυσή του περιυλίζει ταυτόχρο-

να όλη την ιστορία μας. Η ανάπαυσή του
είναι η δυσή μας ανάπαυση. Η οικειότητά
του γίνεται η οικειότητά μας. Το αλάτι
που άσπριζε στις άκριες των μαλλιών του
βρίσκεται πάνω στα μαλλιά μας. Η γη
παραμένει εσαεί αώνητη.

Γράφει ο ποιητής:

και όταν τ' αλάτι άρχισε πια
να ασπρίζει αργά στις άκριες των μαλ-
λιών μου

.....
τινάχτηνα απότομα κι έσυρα άγρια
φωνή: αυτού που βρήκε
λόγο στην τόση ανεμοζάλη της καρ-
διάς του:

Ακόμη λάμπουν τα καρφιά των αστε-
ριών, κι αν γέρνει
ο Ουρανός από το βάρος των δυσκίνη-
των θεών του,
όμως δεν πέφτει:
στέγη καλή και πάντα αυτή, στα πά-
ντα» (§ 15)·

4. Η υπογράμμιση είναι δυσή μας.

